

UNA RELACIÓ DEL CONTINGUT DE LES CAIXES DELS *COSSOS SANTS*, DE L'ANY 1420

Marc Torras Serra

DIRECTOR DE L'ARXIU COMARCAL DEL BAGES

La Seu de Manresa conserva relíquies dels sants Agnès, Fruitós i Maurici, que han estat venerades tradicionalment amb el nom dels *cossos sants*. El recordatori de la seva arribada a la Seu, el 30 d'agost de l'any 1372, i la seva posterior proclamació com a patrons de la ciutat, ha estat l'origen de l'actual Festa Major de Manresa.

En un primer moment, aquestes relíquies es van conservar en dues caixes darrera de l'altar major de la Seu fins al dia 29 d'agost de 1578¹, quan es van traslladar a la cripta de la mateixa Seu, que s'havia construït recentment. Des de llavors, es veneren a la cripta i només es pugen a la nau, dins de les mateixes caixes, però protegides per les actuals urnes de plata, per a presidir, des del davant de l'altar major, l'ofici solemne de la Festa Major.

Al llarg dels segles, en diverses ocasions es van obrir les caixes on es guarden les relíquies, juntament amb les dels diaques Auguri i Eulogi, altres sants menors i altres relíquies de tota mena que amb el pas dels anys s'hi van anar afegint, per a fer-ne una inspecció i inventari². Sempre es tractava d'una celebració solemne, amb la presència d'autoritats locals i, a vegades, també del bisbe. Un cop feta la revisió, de la qual moltes vegades se'n deixava constància amb una acta notarial, abans de tornar a tancar les caixes es feia una exposició pública de les diverses relíquies per a que els fidels de la parròquia les poguessin veure i venerar.

El document que transcrivim és la relació més antiga que s'ha conservat d'una d'aquestes revisions que s'han fet al llarg dels anys. Està escrita, en català, sobre un pergami de format irregular, que fa 205 x 155 mm i que es conserva dins del fons *Reial Confraria dels Cossos Sants* de l'Arxiu Comarcal del Bages.

Per Sarret i Arbós sabem que l'obertura de les caixes i l'examen de les relíquies es va fer el dia 25 de juliol de 1420³, mentre que al pergami podem llegir que, un cop feta la revisió, els quatre consellers de la ciutat d'aquest any –Tomàs Ferrer, Berenguer ces Comes, Bernat de Santjoan i Jaume Sarta–, van manar fer la llista del contingut de les caixes i

que, el mateix dia –el diumenge 4 d'agost de 1420– les relíquies es van exposar públicament als feligresos per tal que les poguessin veure i venerar.

Com veiem, doncs, el costum d'obrir les caixes del cossos sants i fer-ne un examen i inventari es remunta, com a mínim, a 600 anys. Tot fa pensar que aquesta va ser la primera vegada que es feia una revisió i exposició de les relíquies des de la seva arribada a la ciutat l'any 1372.

Els altres exàmens i exposicions públiques de les relíquies de les que n'ha quedat constància van tenir lloc en els anys 1440, 1777, 1815, 1846, 1876 i 1906. A banda, també es van fer inspecció de les caixes, però sense una mostra pública posterior de les relíquies, els anys 1631, 1687, 1939 i 1972⁴. D'aquestes revisions, en el mateix fons de la confraria dels Cossos Sants, en conservem els memorials corresponents a les dels anys 1777, 1815 i 1906⁵, la sol·licitud per a dur a terme la de l'any 1846, esborranys de cartes on es convidava a l'obertura de les caixes l'any 1876 i l'inventari d'una de les caixes que contenen les relíquies menors, feta possiblement durant les revisions de 1631 o 1687⁶.

De tots els memorials que es conserven, aquest és el més breu. En ell s'hi fa constar l'existència de relíquies i restes corresponents als tres sants principals –Agnès, Fruitós i Maurici–, juntament amb altres relíquies que, tot i que menors, a l'època no deixaven de tenir la seva importància, com són pedres del sepulcre de Jesús –el *moniment* que apareix al text– o part de l'encens i la mirra que els reis van ofrenar a Jesús en l'adoració. A banda, embolicades dins d'una tela de seda –el *cedat* del text– s'indica que hi ha moltes relíquies, algunes de les quals, potser, serien dels ardiaques Eulogi i Auguri⁷. Com a fet curiós, cal remarcar que dins de la caixa de santa Agnès es conserva un ram de color vermell, ram que a inventaris posteriors apareix identificat com de xiprer⁸.

El document també ens explica que ja l'any 1420 –i cal suposar que des de la seva arribada a la ciutat el 1372–, les relíquies es conservaven en dues caixes, una on hi havia les

10 ossa
Da es lo ossa d' ¹⁰ sant Agnes It les pedres que an son
son et monies d' ¹⁰ sant Agnes It polo e ossa verbe et
dit sant q' stan en un condat vert
It alt condat en q' ha molts celligas It en un
condat It unca ha ossa et cap et dit sant

Da es la ossa d' ¹⁰ sant Agnes It en can
vnell It .i. bustia en es la poluoca d'
sant Agnes It alt bustia menor en
ha polo e ossa d' ¹⁰ sant Agnes It
pedres que son s'as It i capal It et
enque e' tota m'ra q' no y es donat
offere a ¹⁰ sant Agnes e d'altre celligas
ag'os celligas It It d' ¹⁰ sant Agnes en la capa
d' ¹⁰ sant Agnes car lo colendell s'obra
es d' ¹⁰ sant Agnes d' sant Agnes e' ¹⁰ sant Agnes
ne fit ag' memorial car fo' obli
dat d' ¹⁰ sant Agnes It colendell en la
capa d' ¹⁰ sant Agnes Agnes e' ¹⁰ sant Agnes
fit lo ¹⁰ sant Agnes memorial e' lo' hon' con
celler dignitat a ny d' Agost ¹⁰ sant Agnes
qual de fore publicament les d' ¹⁰ sant Agnes
celligas mostrades e' red' ostelles
lo' hon' Thomas f'ice h'ny ¹⁰ sant Agnes
com' ¹⁰ sant Agnes It d' ¹⁰ sant Agnes
e' ¹⁰ sant Agnes

restes de sant Maurici i una altra amb les restes de santa Agnès i sant Fruitós. Com veiem, totes dues caixes, a més, també contenien altres relíquies diverses.

Cal dir que aquest text tan breu i concís contrasta amb els dels altres memorials de les revisions i exposicions del cossos sants dels segles XVIII, XIX i XX, tots ells texts llargs i minuciosos on s'hi explica detalladament el desenvolupament de l'acte de l'obertura de les caixes i totes les persones que hi són presents i, pel que fa al contingut de les caixes, a banda dels cossos sants hi veiem aparèixer una gran quantitat de restes d'altres sants i de relíquies diverses.

Transcripció del text¹⁰

Arxiu Comarcal del Bages. Fons *Reial Confraria dels Cossos Sants*, u.c. 121.

Ací és lo cos o ossa^a de sant Maurici.

Ítem, les pedres qui ací són, són del moniment de Ihesu Christ.

Ítem, pols e ossos, poch, del dit sant, qui stan en un cendat vert.

Ítem, altre cendat en que ha moltes rellíquias.

Ítem, en un cendat^b vert ha ossa del cap del dit sant.

Ací és la ossa de santa Agnès.

Ítem un ram vermell.

Ítem ·I· bústia on és la pólvora de sant Fritós.

Ítem altre bústia menor on ha pols o ossa de la dita santa.

Ítem ·II· pedres qui són santas.

Ítem, ·I· caxal.

Ítem, del encens e de la mirra que·ls ·III· reys d'orient offeriren a Ihesu Christ e d'altres rellíquias.

Podem suposar que, durant anys, aquest pergami es va conservar dins de la caixa de les relíquies de sant Maurici, tal com sembla indicar el text del mateix pergami, quan diu que la part d'inventari de les relíquies de santa Agnès i sant Fruitós, es van oblidar de posar-lo dins de la corresponent caixa. Hem de creure que, passat el temps, aquest pergami es va treure de la caixa durant alguna de les revisions i exposicions dutes a terme en el segle XIX –l'any 1777 encara era dins la caixa⁹– i es va conservar a part, amb els papers i la documentació de la confraria dels Cossos Sants, tal i com ens ha arribat a dia d'avui.

Aquestes rellíquias pus prop dites són en la caixa de santa Agnès, car lo colondell sobirà és de la caixa de sant Maurici e havem-ne fet aquest memorial car fou oblidat de metra-u^c en la caixa de santa^d Agnès.

E fou fet lo present memorial per los honorables consellers digmenge a ·IIII· d'agost any ·M·CCCC·XX·^e en lo qual die foren públicament les dites rellíquias mostrades, e eren consellers los honorables Thomàs Ferrer, Berenguer ces Comes, iurista, Bernat de Sent Johan e Jacme Sarta.

a. o ossa *interliniat*.

b. *segueix* ha *ratllat*.

c. *segueix* lo primer colondell *ratllat*.

d. *segueix* Maurici *ratllat*.

e. any ·M·CCCC·XX· *interliniat*.

NOTES

1. SARRET i ARBÓS, Joaquim. *Reial confraria dels Cossos Sants patrons de Manresa*. Manresa, 1916, p. 26.
2. En el segle XIX el costum manava que aquestes revisions es fessin d'una manera periòdica, més o menys, cada 30 anys.
3. SARRET i ARBÓS, Joaquim. *Ob. cit.*, p. 36, on, breument, descriu el cerimonial dels actes de la revisió i de l'exposició pública.
4. GASOL i ALMENDROS, Josep M. *La Seu de Manresa*. Manresa: Caixa d'Estavis de Manresa, 1978, p. 227-228.
5. Ho trobem a les unitats de catalogació 120 (any 1777), 117, 118 i 119 (any 1815) i 106 i 196 (any 1906).
6. A les unitats de catalogació 115, 105 i 122, respectivament.
7. Cal indicar que en els inventaris posteriors (1777 i 1815), les relíquies dels sants Auguri i Eulogi, juntament amb les restes d'altres sants i altres diverses relíquies, consten com a conservades en unes altres dues caixes o arques, anomenades *dels cossos sants*

- menors* (ACBG. *Reial Confraria dels Cossos Sants*, uc. 119 i 120).
8. Ho trobem esmentat als memorials de les inspeccions dels anys 1777 i de 1815 (ACBG. *Reial Confraria dels Cossos Sants*, uc. 119 i 120).
9. Al final d'un dels exemplars del memorial imprès on s'explica la inspecció de les caixes que va tenir lloc els dies 27 i 28 de febrer de 1777 hi ha una nota manuscrita del notari Josep Enrich on es diu que aquest pergami era dins de la caixa de sant Maurici (*...en la caixa de san Maurici se trobarà en un pergami que ja se trobà en ella que manifesta en 1420 las ditas santas reliquias se trobasen en la predita caixa y a la de santa Agnès*. ACBG. *Reial Confraria dels Cossos Sants*, uc. 120).
10. Hem respectat la grafia que trobem al document original i només hem normalitzat l'ús de majúscules i minúscules i dels signes de puntuació. ■